

Velištak

ŽIVOT NASELJA KASNOG NEOLITIKA
LIFE OF THE LATE NEOLITHIC SETTLEMENT

Muzej grada Šibenika
418. povremena izložba

Šibenik City Museum
418th temporary exhibition

Nakladnik:
Publisher:
Pučko otvoreno učilište Vodice
Za nakladnika:
For the publisher:
Gordana Birin

Autor izložbe i kataloga:
Exhibition and catalogue author:
Emil Podrug

Grafički dizajn:
Graphic desing:
Ante Filipović Grčić

Korektura:
Proof-reading:
Jelena Jović

Prijevod:
Translation:
Kelly Reed

Fotografije:
Photographs:
Željko Krmčević
Joso Gracin
Emil Podrug

Konzervatorsko-restauratorska obrada materijala:
Conservation and restauration of artefacts:
Martina Čurković
Dalibor Martinović
Danijela Skelin

Tisak:
Printed by:
Print Centar, Šibenik

Vodice, 2016.

Velištak

ŽIVOT NASELJA KASNOG NEOLITIKA
LIFE OF THE LATE NEOLITHIC SETTLEMENT

Arheološko nalazište Velištak otkriveno je u travnju 2007. godine. Riječ je o naselju iz razdoblja hvarske kulture koja je tijekom gotovo čitavog 5. tisućljeća prije Krista (odnosno tijekom kasnog neolitika) bila rasprostranjena na području Dalmacije i Hercegovine. Osnovano nedugo nakon 5000. godine prije Krista, Velištak je dosad najranije poznato nalazište hvarske kulture, a radiokarbonski datumi na uzorcima životinjskih kostiju pokazuju da je naselje trajalo do oko 4700. godine prije Krista.

Velištak je smješten nedaleko istoimenog izvora u Velimskom polju (u zaleđu grada Vodica), između sela Velima, Grabovaca i Čiste Male. Arheološkim iskopavanjima koja provode djelatnici Muzeja grada Šibenika, od 2007. do 2015. godine je istražena površina od 335 m². Od ostataka naselja, najbrojnije su zastupljeni ukopani objekti. Uglavnom je riječ o jamama okruglih i ovalnih tlocrta. Definirano ih je preko 50, a obično se tumače kao spremišta za hranu. Nadzemni objekti su sačuvani daleko skromnije: kao i na većini neolitičkih nalazišta našeg područja, tragovi kuća na Velištaku su definirani jedino u vidu segmenta podova od utabane gline. U jednom su primjeru otkriveni i temeljni rovovi u koje je bila usađena drvena zidna konstrukcija kuće.

The archaeological site of Velištak was discovered in April 2007. Velištak is the Hvar culture settlement. Hvar culture covered areas of Dalmatia and Herzegovina throughout almost the entire 5th millennium BC, i.e. during the Late Neolithic. The village was founded soon after 5000 BC and therefore is the earliest known Hvar culture site; radiocarbon analyses of animal bone sample show the settlement lasted until c. 4700 BC.

Velištak is situated in the Velim Valley (in the hinterland of the town of Vodice), between the villages of Velim, Grabovci and Čista Mala. During archaeological excavations conducted by Šibenik City Museum from 2007 to 2015, 335 sq m of the settlement area has been revealed. The most numerable preserved remains of the settlement are dug out features that are best represented by circular and oval pits. So far the excavations have yielded over 50 pits that are usually interpreted as food storages. Above ground objects are preserved more modestly: similar to most Neolithic sites, remains of houses at Velištak are preserved merely as segments of floors made of hardened clay. Only a single example of foundation ditches, which served for embedding the wooden walls, has so far been revealed in one of the houses.

Najbrojnija kategorija pokretnih nalaza su lončarski proizvodi. Keramičke posude ukrašene su urezanim motivima karakterističnima za klasičnu hvarsku kulturu, pri čemu prevladavaju višestruke paralelne linije koje omeđuju geometrijske, lučne, spiralne i cik-cak motive, zatim stilizirane životinjske likove i dr. Fino je posude često oslikavano crvenim pigmentom. Oruđe je izrađivano od kamena i kosti, a nakit i od školjaka.

Analize sakupljenih životinjskih kostiju i biljnih sjemenki pokazuju da su egzistencija i prehrana stanovnika naselja na Velištaku

The most prolific category of small finds is pottery. Ceramic vessels are decorated with incised motifs typical for the classical Hvar culture. Most dominant patterns include that of multiple parallel lines that frame geometric shapes, spirals, arch shaped, zigzag and stylised zoomorphic designs, etc. Fine pottery was also often painted with a red pigment. Tools were made of stone and bone, while raw material for jewellery included also seashells.

Analyses of the collected animal bones and plant remains show that the economy and diet of the Velištak settlement was almost

bile bazirane gotovo isključivo na uzgojenim vrstama. Većina kostiju pripada ovcama i kozama, a u nešto manjoj mjeri su uzgajana goveda i svinje. U daleko skromnijem postotku su u prehrani bile zastupljene i divlje životinje (jeleni, lisice i zečevi). Plodno Velimsko polje pružalo je idealne uvjete za uzgoj žitarica (više vrsta pšenice i ječma), mahunarki (boba, leće, graška) i lana. Osim samih karboniziranih sjemenki, o uzgoju i obradi žita u kućanstvima na Velištaku svjedoče i nalazi žrnjeva.

Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da nalazište Velištak pruža značajne spoznaje o svakodnevnom životu naselja prije gotovo 7000 godina, s početka kasnog neolitika. Hvarska kultura je proučavana uglavnom na temelju špiljskih nalazišta, dok je jedino tadašnje naselje istraženo polovicom prošlog stoljeća u Lisičićima (u Hercegovini). Stoga Velištak predstavlja prvo istraživano naselje hvarske kulture u Dalmaciji. Sustavna istraživanja Velištaka nastavljaju se i u sljedećim godinama.

exclusively based on domesticated species. The majority of the bones belong to sheep and goats, while cattle and pigs were raised to a lesser extent. Wild, game animals (deer, foxes, hares) were present in the diet, but in a far smaller percentage. The fertile Velim Valley offered ideal conditions for growing cereals (several species of wheat and barley), pulses (pea, lentil, bitter vetch) and flax. Besides collected fragments of carbonised seeds, finds of querns also point to activities related to grinding grain crops in the households of Velištak.

Results of the up to date conducted excavations show that the site of Velištak offers significant insight to the everyday life of a settlement 7000 years ago, from the beginning of the Late Neolithic. Hvar culture was previously researched mainly based on cave sites, while the only contemporaneous open air settlement was excavated in Lisičići (Herzegovina) in the mid 20th century. Therefore, Velištak represents the first excavated Hvar open air settlement in Dalmatia. Systematic archaeological works at Velištak will continue in the following years.